

Poštovane dame i gospodo,

drago mi je da sam u prilici da vas sve pozdravim...

- Hvala organizatorima za poziv na ovaj značajni skup...
- Zahvalan sam ZS BiH, kao izdavaču, i Švedskom zadružnom centru, što su omogućili izdavanje ove knjige...
- Pola vijeka sam sudionik, analitičar ili hroničar zbivanja u zadrugarstvu i poljoprivredi. Dug je to period, okolnosti su se bitno mijenjale, uključujući i države i političke sisteme...
- Uvijek sam mislio da korisno javno iznositi svoja gledišta o pitanjima iz djelokruga zadrugarstva i poljoprivrede, pa sam to i činio. Ovog puta ja od toga nemam nikakve finansijske koristi.
- Kada sam nedavno pregledao dio tekstova koji su objavljeni u proteklih desetak godina u raznim listovima i magazinima, sa žaljenjem sam zaključio da su većina njih i dalje aktuelni. To je još jedna potvrda uvjerenja da se u ovoj oblasti stanje sporo mijenja. Neki tekstovi su hronika zbivanja u zadrugarstvu i poljoprivredi...
- Pomislio sam da nije suvišno ovo ponuditi za objavljivanje, tim više što je nažalost, barem u BiH, skromna produkcija publicistike iz zadrugarstva.
- Zašto ovakav naslov? Pa, sumnjam da neko od ovdje prisutnih nije prepoznao ko je, u ovom slučaju, maćeha. Vjerovatno je to dovoljna potvrda njegove opravdanosti.
- Naravno, riječ je državi i dosadašnjoj vlasti. I ova sadašnja vlasti, ili vlasti, kada je riječ o BiH, na dobrom je putu da je, s pravom, nazovemo maćehom poljoprivrede i zadrugarstva.
- Naime, poljoprivreda i zadrugarstvo nemaju razloga za zadovoljstvo odnosom ni jedne komponente vlasti : ni zakonodavne, ni izvršne, pa ni sudske...
- Parlamentarci raznih nivoa, a u BiH su to državni, entitetski, kantonalni i opštinski, povremeno donose strategije, zakone i druge akte od interesa za

ovu oblast, a onda ih olako ne poštuju ili zaboravljaju...Imamo tri neusklađena zakona o zadrugama u BiH, neki kantoni donose svoje zakone kojima je uređeno da je sva imovina zadruga državna itd.

- Prije osam godina usvojen je Opšti zakon o zadrugama. Više puta je traženo, a zakonodavac nikad nije dao tumačenje nekih ključnih odredbi ovog Zakona.
- Imamo vrlo razuđenu izvršnu vlast: 14 vlada i 500 ministara. Za njih se u budžetima nađu sredstva, po cijenu da se odustane od planiranih izdvajanja za poljoprivredu, bez obzira o kojem se vidu podrške radi.
- Evo još jedne ilustracije odnosa prema zadrugarstvu. Više od deset godina najavljuje se donošenje Zakona o restituciji. Zadruge i njihovi savezi očekivali su da će se tim zakonom urediti i status oduzete zadružne imovine. Umjesto njega, pripremljen je 2009. godine Nacrt Zakona o denacionalizaciji. Da ne govorim o tome zašto još nije ušao u proceduru. Izdvajam nešto drugo: u pripremljenom tekstu, zadruge se pominju, ali samo obveznici vraćanja imovine izvornim vlasnicima, ali ne i kao izvorni vlasnici kojima treba takođe vratiti oduzetu imovinu. Imovina zadružnih saveza se i ne pominje!?
- Roberto Rodriges, nekadašnji predsjednik Svjetske zadružne alijanske, prilikom posjete BiH prije desetak godina, naglasio je da je **ZADRUGARSTVO PRIRODNI SAVEZNIK DOBRIH VLADA.**
- Ovdje, očigledno, to još nije prepoznato. Poznato jer da mi u BiH, godinu dana poslije izbora, još i nemamo takozvanu Vladu ili Ministarski savjet. Ali imamo pola miliona nezaposlenih i pola zemlje neobrađene.
- I odnos sudske vlasti prema zadrugama nije zadovoljavajući. Sudovi su nerijetko pod uticajem lokalnih organa vlasti. Otuda su rijetki primjeri da je nekoj zadruzi udovoljen zahtjev za uknjižbu imovine u njenu svojinu.
- Dakle, sve u svemu – MAĆEHA.

- Ono što nije dobro u naslovu knjige, to je što nagovještava mogućnost da se maćeha privoli. Ja u to ne vjerujem. Vlast bi trebalo primorati da promijeni svoj odnos.
- Nije realno očekivati da će se, barem u BiH, struktura vlasti uskoro mijenjati. Ovdašnji birači su, kako je nedavno ustvrdio jedan kolumnista, „vojnici vjere i nacije“.
- Stoga veliki značaj ima djelovanje nevladinih organizacija, uključujući i zadružne asocijacije. Zato mi se i dopadaju ovakva okupljanja i konsultovanja.
- Iz sadržaja knjige vidi se da se on ne svodi na odnose s državom. Ima mnogo pitanja koja, u zadrugarstvu, treba sagledavati i rješavati.
- U BiH ima dosta uspješnih zadruga. Nek od njih su istinski oslonci poslovnoj inicijativi zadrugara i kooperanata u mjesnim zajednicama i šire. Pojedine su vrlo racionalno organizovane, sa jednim ili dva zaposlena radnika otkupljuju se milioni litara mlijeka, hiljade tona povrća, voća...
- Ali, kao aktuelni zadružni revizor, bio sam u zadrugama čiji direktor, na primjer, nikako ne može da nađe Zadružna pravila, skupština zaključí da im ne treba nadzorni odbor, skupština se održava jednom u pet godina, neobnavlja se mandat direktora a on nastavai da radi, orijentacija je prvenstveno na saradnju s kooperantima i slično. Dakle, vrlo su aktuelna pitanja razvoja unutarnjih odnosa.
- Bilježimo i probleme, da tako kažem, ulaska kapitala u zadruge. Konkretnije – kako zadovoljiti investitore, a poštivati zadružne principe. Neki investitori ulaganja uslovljavaju učešćem u zadružnoj imovini, na način kako se to radi u dioničarskim društvima.
- Imamo i veliki broj, vjerovatno stotinjak zadruga koje bi trebalo likvidirati. Za pokretanje postupaka trebaju značajna sredstva. Niko ih ne nudi. Neke od tih zadruga, mada u njima niko ništa ne radi, uredno

obračunavaju plate, povećavaju gubitke i očekuju da se to jednog dana namiri prodajom zadružne imovine.

- Jedna od tema je i uloga i pozicija zadružnih saveza. Malo je zadruga učlanjeno u entitetske zadružne saveze. Da ja ne govorim o procentima. U svakom slučaju, trebalo bi odgovoriti na pitanje zašto je to tako.
- Naravno, nezaobilazna je tema ZADRUGA U USLOVIMA GLOBALIZACIJE. Jednom su mi predstavnici zadružnih asocijacija Japana kazali da se oni trude da im zadruga budu toliko velike da budu racionalne, ali i toliko male da ih zadrugari osjećaju kao svoje organizacije. Kakav je naš koncept?
- I konačno, gdje je ovdašnje zadrugarstvo na putu u evropske integracije?
- Da završim konstatacijom da su ovi prilozi u knjizi samo jedno viđenje, jedan podsjetnik, jedna mala „inventura“ problema u ovoj oblasti. Može to biti i jedan mali doprinos izgradnji AGRARNOG LOBIJA ili ZADRUŽNOG LOBIJA. Znamo da postoji uvozni lobi, bankarski lobi, energetske lobi, trgovinski lobi .... Imamo li zadružni lobi? Ako nemamo, zašto nemamo? Da li je i to jedan od uzroka stanja u kojem su godinama poljoprivreda i zadrugarstvo?
- Predlažem vam da, kad stignete, prelistate knjigu. Možda ćete naći ponešto što će vas podstaći da iznesete svoje viđenje nekih pitanja zadrugarstva.
- HVALA ZA STRPLJENJE.